

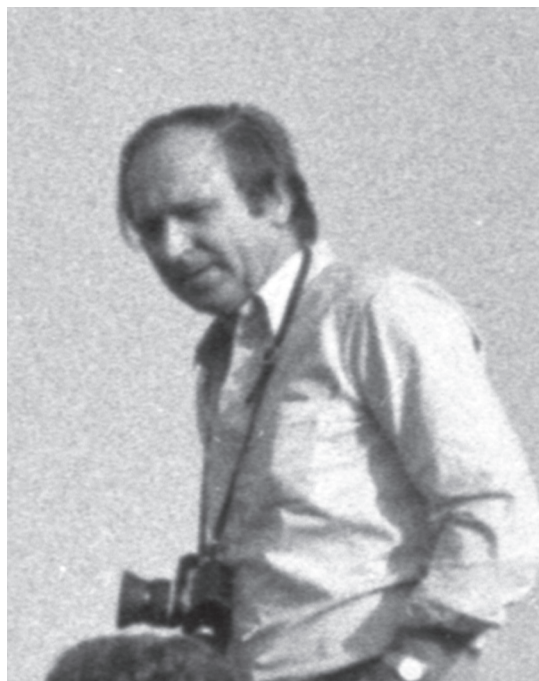
Dr. sc. Radomir Jurić
Sveučilište u Zadru
Dr. Franje Tuđmana 24
HR-23000 Zadar
rjuric@unizd.hr

dr. sc. Janko Belošević u Arheološkome muzeju Zadar

U nedjelju, 6. ožujka 2016., u 87. godini života napustio nas je dr. sc. Janko Belošević, profesor emeritus Sveučilišta u Splitu i Sveučilišta u Zadru.

Od početka 2016. godine, kao i ranijih mjeseci prošle godine, pa sve do 3. ožujka, često smo razgovarali telefonom, a višekratno sam ga posjećivao u njegovu domu u Širokoj ulici u Zadru. Uvijek me je srdačno primao u svoju obitelj. Prije susreta u njegovu domu, redovito bih se najavio telefonom. Tako je trebalo biti i 3. ožujka 2016. Nekoliko sam ga puta nazivao iz Arheološkoga muzeja, ali govornik me je automat obavještavao da je linija traženoga broja u kvaru. Toga je četvrtka kiša nemilosrdno padala. Nešto me je tjeralo da odem u posjet, iako bez najave, i po iznimno ružnom vremenu. Iz Muzeja sam brzo, gotovo trčeći, došao pred njegova vrata i pozvonio. Na vratima se pojavila štovana gospođa Olga i ljubazno me primila. Odmah sam se ispričao na ovakvom dolasku i s vrata vidio profesora kako sjedi za svojim radnim stolom. Znatizeljno me je pogledao i rukom pokazao da sjednem. Uslijedio je dug razgovor. Profesor se prisjećao teških dana u svome

životu i mnogih nepravdi koje su ga pratile. Naravno, najviše smo razgovarali o arheologiji i o onome što ga je tištalo. Potužio se da mu lijeva ruka trne i pokazao mi kako vježba malom lopticom u šaci. Bio je vrlo živahan u razgovoru, ponekad ubacujući po-



Privlaka, 1981., J. Belošević (snimio I. Mirnik).

neku šalu. Onda mi je odjednom naglašeno rekao: „Znate, moj šjor Miro, odlučio sam prekinuti sve veze sa Sveučilištem u Zadru i u cjelosti se posvetiti svojoj obitelji. Moja klepsidra je istekla“.

Poznato je da je nešto više od godinu dana poboljšavao i bio u zadarskoj bolnici, ali se navedenoga nadnevka ničim nije moglo nalučiti da će to biti naš zadnji razgovor. Zapravo, to je bio njegov posljednji razgovor s nekim arheologom. Na odlasku sam mu uručio svoj članak o nakitu iz jednoga groba u stolnici Sv. Jakova u Udbini. Drhtavom ga je rukom uzeo i nakratko pregledao. Do posljednjeg je trenutka bio obuzet arheologijom, posebice onom ranosrednjovjekovnom-nacionalnom. Još jednom je ponovio da mu je žao što nije bio u mogućnosti izvršiti svoje obveze vezane uz publikaciju o skupnom nalazu kasnosrednjovjekovnoga novca i nakita iz Pridrage. Izrekao je i sumnju da neće završiti mnoge započete radove, posebice one koji se tiču podrijetla Višeslavove krstionice i cjelovite obrade arheološke građe s nalazišta Crkvina u Galovcu.

U međuvremenu, dok smo razgovarali, gospođa Olga je otišla na tržnicu i nedugo potom se vratila kući. Ostavio sam prof. Beloševića u dobrom raspoloženju u njegovoj radnoj sobi, punoj knjiga.

Nažalost, rano ujutro narednog dana nastupilo je ono najgore, pa je profesor u teškom stanju završio u bolnici i nakon tri dana preminuo.

Prigoda je prisjetiti se njegova rada i djelovanja u Arheološkome muzeju Zadar. Puna dva desetljeća (1959. – 1979.) bio je djelatnik toga Muzeja. S tom je ustanovom surađivao i nakon prelaska na Filozofski fakultet, a posebice nakon odlaska u mirovinu.

Dr. Janko Belošević, profesor emeritus, rodio se 1929. u Slatini Svedruškoj kod Krapine. Osnovnu je školu pohađao i završio (četiri razreda) u Petrovskom. Klasičnu je gimnaziju završio u Zagrebu, a u istome je gradu na Filozofskom fakultetu 11. srpnja 1958. diplomirao arheologiju i povijest.

Na zadarskom Filozofskom fakultetu doktorirao je 11. svibnja 1977. na temu „Problemi geneze i razvoja starohrvatske materijalne kulture s posebnim obzirom na rezultate istraživanja nekropola u sjevernoj Dalmaciji“ (mentor prof. dr. sc. Zdenko Vinski).

Prema preporuci akademika Grge Novaka, 1. studenoga 1959. zaposlio se kao kustos Srednjovjekovnog odjela Arheološkoga muzeja u Zadru. U toj je ustanovi stekao sva muzejska zvanja, od kustosa do muzejskoga savjetnika. Ujedno je bio i voditelj Srednjovjekovnog odjela i v. d. direktora (1978. – 1979.). Više je godina bio član uredništva *Diadore*, glasila Arheološkoga muzeja Zadar, kao i urednik nekoliko muzejskih publikacija.

Svakako treba spomenuti da je godinama bio filatelist, planinar i lovac.

Do njegova dolaska u Zadar, u Arheološkome muzeju gotovo da i nije bilo istraživanja ranohrvatskih grobova. Na zadarskom su području takva istraživanja provodili djelatnici Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika iz Splita (S. Gunjača, D. Jelovina i D. Vrsalović). Ipak, hrabro je tijekom 1964. i 1965. krenuo s istraživanjima takvih groblja u Ravnim kotarima, na položaju Glavčurak u Kašiću, gdje je i otkriveno slojevito ranosrednjovjekovno groblje. Tijekom toga razdoblja na ovome je nalazištu pronađeno nekoliko iznimno vrijednih istočnogotskih nalaza (među ostalima i dvije srebrne lučne spine, danas izložene u Antičkoj zbirci zadarskoga Arheološkoga muzeja). Godine 1967. istraživao je ranohrvatsko groblje na položaju Maklinovo brdo u Kašiću. Bio je to nastavak radova iz 1955. i 1957. koje je vodio prof. Mate Suić. Pedesetak metara jugoistočno od toga položaja, u vrijeme istraživanja kosturnoga groblja, slučajno su otkriveni ostaci paljevinskoga groblja. Bilo je to prvo ranosrednjovjekovno žarno groblje, zabilježeno na prostorima nekadašnje zajedničke države.

Nakon pokusnih istraživanja na položaju Ždrijac u Ninu 1967., uz manje prekide, pa sve do 1977., vodio je sustavna istraživanja toga ranohrvatskoga groblja. Provedeno je šest istraživačkih kampanja i istraženo 337 grobova s više od tisuću raznih predmeta. Riječ je o najvećem i najznačajnijem groblju iz vremena druge polovice 8. do prve polovice 9. stoljeća, koje je dosad istraženo na prostoru ranosrednjovjekovne hrvatske države. Kao izravan svjedok, od studentskih dana, pratio sam mnoge velike napore koje je profesor uložio da bi pronašao sredstva za istraživanja ovoga ranohrvatskoga groblja.

Istraživanja većeg srednjovjekovnoga groblja u okolici Sv. Križa izveo je od 1968. do 1970., a onoga u Staroj Poveljani nešto ranije, dok je 1969. i 1970. cjelovito istražio Crkvu Sv. Ivana Evanđeliste u Biogradu na Moru, koja je pripadala muškome benediktinskom samostanu (11. stoljeće). Pod njegovim vodstvom (1971.) proveden je konzervatorski zahvat i prezentacija toga iznimno značajnoga hrvatskog, srednjovjekovnog, sakralnoga spomenika.

Još kao djelatnik Arheološkoga muzeja, provodio je istraživanja ranohrvatskih i srednjovjekovnih groblja u Biljanima Donjim (Trljuge), Stankovcima (Klarića kuće), Smilčiću (Kulica), Morpolachi (Sv. Petar) te započeo istraživanja na položaju Crkvina u Galovcu.

Zaposlivši se u zadarskom Arheološkome muzeju, sudjelovao je na istraživanjima nekoliko arheoloških nalazišta u Bosni i Hercegovini (Čipuljići kod Bugojna, Rakovčani kod Prijedora, Mistihalj kod Bileće, Police i Ljubomir kod Trebinja) koja su vodili Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine iz Sarajeva i Smithsonian Institut iz SAD-a.

Sudjelovao je na arheološkim istraživanjima nekoliko hrvatskih nalazišta, kao što su Muline, Bribir, Knin (Greblje), kao i na nekoliko položaja u gradu Zadru tijekom više godina.

Višekratnim rekognosciranjem širega zadarskog područja otkrio je niz srednjovjekovnih nalazišta (groblja, crkve i dr.).



Knin-Greblje 1967., s lijeva na desno: Janko Belošević, Zdenko Vinski i Nenad Cambi (Fotodokumentacija AMZ).



Vučedol, 1981., s lijeva na desno: Janko Belošević, Zrinka Šimić, Mate Suić, Aleksij Škunca i Željko Rapanić (snimio: I. Mirnik).

Spomenutim je istraživanjima prof. Belošević u mnogome obogatio fundus Srednjovjekovnoga odjela u kojem se do njegova dolaska u Muzej nalazio vrlo mali broj predmeta materijalne kulture. Posebnu je pozornost posvetio inventiranju i sustavnoj obradi novopronađenih arheoloških predmeta.

Posebice je zaslužan što su mnogi primjerci kasnosrednjovjekovnog novca iz ostave u Pridragi dospjeli u Arheološki muzej u Zadru.

Uz mnoge poslove, koji su vezani uz slojevitost muzejsku djelatnost, sudjelovao je na pripremanju raznih tematskih izložbi, zatim u sređivanju i objelodanjanju novopronađene arheološke građe. Glede izložbene djelatnosti, najveći je njegov rad na realizaciji stalnog postava Srednjovjekovne (starohrvatske) zbirke u sadašnjoj zgradi Muzeja, koja je svečano otvorena 29. studenoga 1974. godine. Duskora je taj stalni postav bio podložen prosudbi nekompetentnih političara pa je prof. Beloše-

vić imao i neugodnih političkih poteškoća. Kao i uvijek, i tada je nepokolebljivo ostao na svojim stručnim i znanstvenim stajalištima. Valjalo je to izdržati.

Uz navedeno, radio je i na stalnom postavu (srednji vijek) Područne arheološke zbirke u Ninu (1969.) i Biogradu (1968. – 1969.).

Isticao se u kulturno-obrazovnim djelatnostima Arheološkoga muzeja (uz Srednjovjekovni odjel, vodio je i Kulturno-prosvjetni odjel). Mnogi se sjećaju njegovih vodstava po Muzeju, Zadru, Ninu, Biogradu na Moru i Ravnim kotarima. Predavao je i na tečajevima za turističke vodiče. Studenti arheologije (ne samo zadarski) mogli su mnogo naučiti o metodologiji istraživanja ranosrednjovjekovnih grobova i o njihovoj dokumentaciji.

Sustavno se stručno-znanstveno usavršavao, posjetivši mnoge značajne arheološke ustanove u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji. Ostvario je više studijskih putovanja po Europi: po Grčkoj, Poljskoj, Italiji, Čehoslovačkoj, Njemačkoj, Švicarskoj i dr.

U svome stručno-znanstvenom radu bavio se arheologijom ranoga srednjeg vijeka, problematikom seobe naroda i problemom geneze te razvoja materijalne i duhovne kulture Hrvata. Određenu je pozornost posvetio ranokršćanskoj i predromaničkoj sakralnoj arhitekturi i crkvenom namještaju.

Referatima je sudjelovao na mnogim znanstvenim skupovima, kongresima i simpozijima u Hrvatskoj i izvan nje. Vrlo je često prof. Belošević rezultate svojih terenskih i stručno-znanstvenih istraživanja predstavljao na javnim predavanjima u Zadru (Povijesno društvo Zadar, Ogranak Matice hrvatske), Zagrebu, Ninu i Biogradu na Moru, Karlovu sveučilištu u Pragu, Arheološkom Institutu ČSAV u Brnu, Arheološkom institutu u Nitri, Filozofskom fakultetu u Ljubljani i dr.

Tijekom ukupnoga muzejskog rada sustavno je surađivao s medijima u Zadru i Hrvatskoj i na taj način popularizirao hrvatsku srednjovjekovnu kulturu.

Prelaskom na Filozofski fakultet u Zadru 1979., nastavio je surađivati s Arheološkim muzejom, a ta se suradnja nastavila i nakon odlaska u mirovinu. I ovom prigodom ističemo njegov veliki angažman u pripremanju i tiskanju vebne monografije „Starohrvatsko groblje na Ždrijacu u Ninu“ koja je kulturnoj i znanstvenoj javnosti predstavljena u Svečanoj dvorani Sveučilišta u Zadru 2007. godine. Prošli smo težak put do nastanka te monografije, a 2008. godine ponosno sam svjedočio uručanju Godišnje nagrade Hrvatskoga arheološkoga društva u Zagrebu za tu knjigu.

Surađivali smo na istraživanju okoliša Sv. Križa u Ninu, uređenju arheološkoga nalazišta u Galovcu i dr. Redovito je obilazio istraživanja koja sam vodio u Zadru, Starigradu Paklenici, Velimu, Radašincima, Biogradu na Moru i dr.

Prof. Belošević je u Zadru proveo 57 godina svoga života i rada. Kao jedino arheologu u to vrijeme, koji se je bavio srednjovjekovnom materijalnom kulturom, nije mu bilo lako djelovati u našem gradu. U mnogo čemu je bio usamljen. Unatoč tomu, već je kao muzealac imao zapažene rezultate. Odavde je uspio ostvariti raznovrsne dodire s mnogim poznatim (prvim) imenima koja su se u inozemstvu i u nekadašnjoj zajedničkoj državi bavila slavenskom arheologijom. S njima se družio, dopisivao i razmjenjivao znanstvene članke te dobio i mnoge druge publikacije za Knjižnicu Arheološkoga muzeja, ali i za svoju knjižnicu. Mnogi strani arheolozi, koji su se bavili srednjovjekovnom arheologijom, posjetili su Zadar, a domaćin im je bio upravo dr. Belošević.

I ovoga puta ističemo višegodišnju suradnju s prof. Z. Vinskijem iz Zagreba koji ga je i usmjerio da se bavi arheologijom „Seobe naroda i hrvatskoga srednjega vijeka“. Taj mu je veliki hrvatski znanstvenik otvorio mnoga vrata u inozemstvu i nekadašnjoj državi. U znak zahvalnosti za višekratna dobra djela, prof. Belošević mu je posvetio svoju monografiju „Materijalna kultura Hrvata od 7. do 9. st.“ (1980.). Ta je knjiga

izazvala veliku pozornost u našoj i europskoj znanosti. Mnoga su je poznata imena s područja ranosrednjovjekovne (slavenske) arheologije visoko ocijenila u više znanstvenih i stručnih časopisa. Sve te ocjene imali smo prilike vidjeti i pročitati.

Grad Zadar bio je njegova velika ljubav. Uza sve poteškoće, u njemu je postigao sjajne rezultate na hrvatskoj i europskoj razini. Svojim je primjerom pokazao da se uz veliki trud mnogo može učiniti i u manjoj sredini.

Njegova je velika ljubav i grad Nin. Učinio je, zaista, mnogo za taj hrvatski povijesni grad.

Obitelj, brojni Zadrani, profesori Sveučilišta u Zadru, kolege i prijatelji iz Splita, Šibenika i Zagreba, zadarski kulturnjaci i nekadašnji profesorovi studenti, oprostili su se od njega 8. ožujka 2016. na Gradskome groblju u Zadru. Bio je to veličanstven i dostojanstven sprovod, a obred je predvodio mons. Josip Lenkić, generalni vikar Zadarske nadbiskupije. Biranim je riječima govorio o našem profesoru, istaknuvši pritom da je redovito nazočio misnim slavljinama u Crkvi Sv. Šime koja je on vodio. Uz klapsku se pjesmu u ime svih prijatelja od prof. Beloševića oprostio prof. dr. sc. Ante Uglešić, donedavni rektor Sveučilišta u Zadru, sada pročelnik Odjela za arheologiju, a prije svega njegov dugogodšnji suradnik i prijatelj.

Zaključno ističemo da je prof. Belošević poznato i poštovano ime u europskoj i uopće slavenskoj srednjovjekovnoj arheologiji, a za života svakako prvo ime u nacionalnoj, hrvatskoj arheologiji. Uz veliku zahvalnost na svemu učinjenom, znat ćemo (znat ću) sačuvati uspomenu na toga iznimnog čovjeka, kulturnoga djelatnika i znanstvenika.

Neka mu je laka hrvatska zemlja u sjeni i tišini čempresa na zadarskom Gradskom groblju, daleko od njegova rodnog Hrvatskoga zagorja, za kojim je nostalgично čeznuo.